

Strasbourg, 17 martie 2003

Monitor/Inf(2003)3
[Romanian version / version roumaine]

NORMELE CONSILIULUI EUROPEI PRIVIND LIBERTATEA DE EXPRESIE SI DE INFORMARE

Nota a Secretariatului pregatita de
Serviciul de « monitoring »,
Directia pentru Planificare Strategica¹

¹ Pregatita la cererea Grupului deExperti desemnati de catre Secretarul General pentru a-l asista in misiunea sa de contact si de informare pe acest subiect : vezi Monitor/Inf(2003)1 Addendum, pp. 8 - 15 si pp. 21 - 24.
Acest document este in curs de traducere in mai multe alte limbi.

LIBERTATEA DE EXPRESIE SI DE INFORMARE

Prezentare a standardelor stabilite în cadrul Consiliului Europei

Rezumat

Acest document pune la dispoziție o succintă prezentare a standardelor stabilite în cadrul Consiliului Europei asupra « libertății de exprimare și de informare », bazându-se în principal, dar nu în mod exclusiv, pe importanța jurisprudență a Curții europene a drepturilor omului cu privire la articolul 10 al Convenției europene a drepturilor omului. El studiază jurisprudența Curții privind defăimarea la adresa autorităților și a simbolurilor de Stat (inclusiv a persoanelor care exercită un mandat politic sau funcții publice), punând accentul pe rolul presei și pe limitele criticii admisibile. Sunt analizate, de asemenea, restricțiile admisibile în ce privește accesul la informațiile oficiale (secrete de Stat), garanțiile împotriva divulgării obligatorii a surselor jurnaliștilor, precum și restricțiile care pot să devină obstacole în calea activității jurnaliștilor.

La sfârșit, documentul prezintă și o listă a site-urilor Internet care permit accesul la jurisprudența Curții.

LIBERTATEA DE EXPRIMARE SI DE INFORMARE : o prezentare a standardelor stabilite în cadrul Consiliului Europei

1. Libertatea de exprimare și de informare este protejată, în primul rând, prin articolul 10 al Convenției europene a drepturilor omului (mai departe : CEDO), care dispune :

1.1 Orice persoană are dreptul la libertatea de exprimare. Acest drept cuprinde libertatea de opinie și libertatea de a primi sau de a comunica informații ori idei, fără amestecul autorităților publice și fără a ține seama de frontiere. Prezentul articol nu împiedică Statele de a supune întreprinderile lor de radiodifuziune, cinema sau televiziune unui regim de autorizații.

1.2 Exercițiul acestor libertăți comportând îndatoriri și responsabilități poate fi supus unor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, care reprezintă măsuri necesare, într-o societate democratică, în scopul asigurării securității naționale, integrității teritoriale sau securității publice, apărării ordinii și prevenirii crimei, protecției sănătății și a moralei, protecției reputației și a drepturilor altor persoane, pentru a evita divulgarea informațiilor confidențiale sau pentru a garanta autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare.

2. Incepând cu hotărârea *Handyside* (7 decembrie 1976, §49), Curtea europeană a drepturilor omului (mai departe Curtea) a recunoscut că libertatea de exprimare consacrată prin articolul 10 al CEDO este unul din drepturile fundamentale esențiale într-o societate democratică bazată pe pluralism, toleranță și spirit de deschidere. Astfel, Curtea a afirmat că libertatea de exprimare nu privește numai informațiile și ideile primite în mod favorabil sau considerate ca inofensive ori indiferente, dar și pe cele care scandalizează, șochează sau neliniștesc Statul ori o parte oarecare a populației. Prin urmare, Curtea exercită un control extrem de vigilent asupra restricțiilor impuse de către State în virtutea §2 al articolului 10, care "reclamă o interpretare riguroasă" (*Observer* și *Guardian*, 26 noiembrie 1991, §59). De altfel, articolul 10 nu protejează numai substanța ideilor exprimate, dar și modul în care acestea sunt prezentate (*Oberschlick* (nr. 1), 23 mai 1991, §57).

I. **DEFAIMAREA : Utilizarea legilor relative la defăimare și a altor legi (penale) asemănătoare pentru protejarea Statului, autorităților și simbolurilor sale împotriva criticii, precum și a persoanelor care exercită un mandat politic sau funcții publice**

A. **Presa : « câine de pază »**

3. Contenciosul relativ la defăimare prin intermediul presei ocupă partea cea mai importantă a jurisprudenței Curții privind articolul 10 al CEDO. Presa joacă un rol indispensabil de « câine de pază » (*Thorgeir Thorgeirson*, 25 iunie 1992, §59) și permite publicului să primească informații asupra problemelor dezbătute în arena politică sau în legătură cu alte sectoare de interes public (*Lingens*, 8 iulie 1986, §41), inclusiv pe cele care divizează opinia (*Aksoy*, 10 octombrie 2000, §68). Curtea a afirmat că articolul 10 §2 nu lasă câtuși de puțin loc restricțiilor în ce privește libertatea de exprimare în aceste domenii. Astfel, Curtea a subliniat că autoritățile unui Stat democratic trebuie să tolereze critica chiar și atunci când aceasta este considerată provocatoare sau insultătoare (*Özgür Gündem*, 16 martie 2000, §60) și a estimat că publicațiile care stigmatizează ideologia dominantă a Statului, chiar în legătură cu subiecte sensibile precum integritatea teritorială a acestuia, nu sunt contrare articolului 10, cu condiția ca aceste publicații să nu incite la ură sau la violență : publicul are dreptul de a fi informat într-un mod diferit în legătură cu aceste chestiuni chiar și atunci când acest lucru este dezagreabil pentru autorități (*Erdogdu*, 15 iunie 2000, §§63 și 71).

B. **Limitele criticii admisibile**

4. Libertatea presei furnizează opiniei publice unul dintre cele mai bune mijloace de a cunoaște și a judeca despre ideile și atitudinile conducătorilor săi. Astfel, limitele criticii admisibile sunt mai largi la adresa oamenilor politici, deoarece aceștia se expun în mod inevitabil și conștient unui control atent al faptelor și gesturilor lor, atât din partea jurnaliștilor, cât și din partea masei de cetățeni (*Lingens*, §42). Pe de altă parte, în timpul controlului pe care îl efectuează în privința restricțiilor aduse libertății de exprimare în virtutea articolului 10 §2, Curtea verifică dacă jurnaliștii respectă îndatoririle și responsabilitățile menționate în paragraful citat.

5. Curtea face distincție între fapte și judecăți de valoare. Dacă materialitatea celor din prima categorie se poate dovedi, exactitatea celor din urmă nu se poate demonstra (*Lingens*, §46). Fiind vorba de prezentarea unor fapte reale, Curtea a precizat obligația ce revine jurnaliștilor - de a le relata cu bună credință, pe baza faptelor exacte - furnizând informații fiabile și precise și respectând etica jurnalistică (*Fressoz și Roire*, 21 ianuarie 1999, §54). În ce privește publicarea rapoartelor oficiale, Curtea a subliniat că, atunci când presa își aduce contribuția la dezbaterile publice pe teme care suscită preocupări legitime, ea trebuie, în principiu, să poată să se sprijine pe rapoartele oficiale, fără a avea nevoie să întreprindă cercetări independente, aceasta cu condiția ca jurnalul să fi acționat cu bună credință (*Colombani și ceilalți*, 25 iunie 2002, §65 ; a se vedea și *Bladet Tromso și Stensaas*, 20 mai 1999, §68).

6. În privința judecăților de valoare, Curtea a respins ideea ca un jurnalist să nu poată formula asemenea judecăți critice decât cu condiția de a putea demonstra veridicitatea lor (*Dalban*, 28 septembrie 1999, §49). De altfel, Curtea a precizat că pentru judecățile de valoare este imposibil să se aducă dovezi și că aceasta ar leza însăși libertatea de opinie, element fundamental al dreptului garantat de către articolul 10 (a se vedea, între altele, *Jerusalem*, 27 februarie 2001, §42). Cu toate acestea, unele judecăți de valoare lipsite cu totul de temeiul faptelor pot să se dovedească excesive (*Jerusalem*, §43 ; a se vedea și *Dichand și ceilalți*, 26 februarie 2002, §43). În consecință, Curtea a subliniat obligația jurnaliștilor de a exprima asemenea judecăți și de a respecta regulile profesiei lor, dând explicații obiective care să permită publicului

să își formeze propria sa opinie (*Prager și Oberschlick*, 26 aprilie 1995). Cu toate acestea, ea a acordat jurnaliștilor dreptul de a recurge la o doză de exagerare și de provocare și de a utiliza expresii care ar putea să fie considerate drept polemice sau chiar lipsite de măsură pe plan personal (*Lopes Gomes da Silva*, 28 septembrie 2000, §§34-35).

7. Aplicând principiile menționate mai sus, Curtea a conchis că articolul 10 fusese încălcat în cazul publicării de informații împotriva unui fost cancelar (*Lingens*), a secretarului general al unui partid (*Oberschlick* (n°1) și a unui primar (*Lopes Gomes da Silva*). Dacă articolul 10 nu acoperă atacurile împotriva vieții private a oamenilor politici (*Tammer*, 6 februarie 2001), jurnaliștii au dreptul să aducă la cunoștința publicului informații privitoare la infracțiunile trecute ale unui om politic (*Schwabe*, 28 august 1992), la fraudele financiare comise de către personalitățile politice (*Dalban*) sau la dublul salariu încasat de către un deputat în mod ilegal (*Krone Verlag GmbH și Co.KG*, 26 februarie 2002).

8. Limitele criticii admisibile sunt încă și mai largi la adresa Guvernului. Într-un sistem democratic, acțiunile sau omisiunile Guvernului trebuie să fie plasate sub controlul atent nu numai al puterilor legislative și judiciare, dar și al presei și al opiniei publice (*Castells*, 23 aprilie 1992, §46 ; a se vedea și *Feldek*, 12 iulie 2001, pentru critica ideilor extremiste ale membrilor Guvernului).

9. Aceleași principii se aplică și față de șefii de State străine. Atunci când, spre deosebire de dreptul comun în privința difăimării, dreptul național relativ la delictul de ofensă publică adusă unui șef de Stat străin interzice jurnaliștilor să dovedească veridicitatea afirmațiilor lor, Curtea a declarat că acest statut exorbitant conferit șefilor de State străine nu este în acord cu practica și concepțiile politice de astăzi și nu ține seama de interesul criticii. Astfel, Curtea a subliniat că interzicerea excepției de adevăr constituie o atingere disproporționată a libertății de exprimare (*Colombani*, §68).

10. Criticile la adresa magistraților sunt protejate prin articolul 10 §2 care prevede, printre restricțiile privind libertatea de exprimare, și necesitatea protejării autorității și imparțialității puterii judiciare. Curtea a recunoscut că pot exista cazuri când este necesar ca puterea judiciară să fie protejată împotriva atacurilor distrugătoare, lipsite de fond serios, cu atât mai mult cu cât obligația de rezervă le interzice magistraților să reacționeze. În schimb, ea a subliniat importanța ca cetățenii să obțină informații privind funcționarea justiției, instituție esențială într-o societate democratică. Presa reprezintă unul din mijloacele de care dispun responsabilii politici și opinia publică spre a se asigura că judecătorii se achită de înaltele lor responsabilități în conformitate cu misiunea ce le este încredințată (*Prager și Oberschlick*, §34). Astfel, un articol care relatează despre militantismul politic al unui magistrat nu aduce prejudicii încrederii de care are nevoie puterea judiciară ca să progreseze, deoarece prin militantismul său, magistratul s-a expus în mod inevitabil criticii presei și a dăunat el însuși acestei încrederi (procesul *Perna*, 25 iulie 2001, §41, în curs în fața Inaltei Camere a Curții). În același fel, o publicație punând în discuție un procuror care ocupa în mod ilegal un apartament de Stat privatizat, ridică indiscutabil întrebări susceptibile să influențeze interesul general, mai ales în domeniul ocupării locuințelor, într-un moment în care apartamentele de Stat erau pe punctul de a fi privatizate (*Marônek*, 19 aprilie 2001, §56).

11. Curtea exercită un control extrem de vigilent asupra modului în care presa reflectă procesele, iar aceasta spre a garanta, în termenii articolului 10 §2, « autoritatea și imparțialitatea puterii judiciare », precum și echitatea procedurii și mai ales prezumția de inocență, așa cum sunt ele garantate prin articolul 6 al CEDO (a se vedea *Worm*, 29 august 1997). Fiind vorba de reflectarea mediatică a urmărilor penale îndreptate împotriva unui fost Prim-Ministru – în special pentru finanțarea ilegală a unor partide politice și pentru corupție – Curtea a recunoscut că interesul mediilor de informare naționale pentru această problemă, precum și importanța pe care o avea în ochii opiniei publice rezultau din poziția eminentă pe care o ocupa

reclamantul, din contextul politic în care faptele încriminate se petrecuseră, precum și din natura și gravitatea lor. Curtea a subliniat că, într-o societate democratică, este inevitabil ca presa să exprime comentarii adesea severe asupra unei chestiuni sensibile care privește moralitatea înalților funcționari și raporturile dintre lumea politică și cea a afacerilor. Prin urmare, Curtea n-a considerat campania de presă împotriva Primului-Ministru ca aducând atingere imparțialității procedurii juridice îndreptate împotriva acestuia (*Craxi* (nr. 2), 5 decembrie 2002, §§102-103 ; a se vedea, de asemenea, *Du Roy și Malaurie*, 3 octombrie 2000, §35).

12. Cu ocazia interzicerii difuzării, în cazărmi, a unei reviste care conținea informații și reportaje adesea critice la adresa vieții militare, Curtea a definit limitele criticii admisibile în armată. Curtea a notat că, chiar dacă anumite numere conțineau doleanțe, propuneau reforme sau incitau la intentarea de proceduri legale de reclamație, nici una din aceste publicații nu îndemna la violență sau la lipsa de supunere și nici nu contesta utilitatea armatei. Prin urmare, Curtea a subliniat că, în ciuda tonului lor adesea polemic, numerele revistei în cauză nu au depășit limitele unei simple dezbateri de idei, lucru normal în armata unui Stat democratic (*Vereinigung Demokratischer Soldaten Österreichs și Gubi*, 19 decembrie 1994, §38).

C. Proportionalitatea măsurilor

13. Poziția Curții în privința sancțiunilor penale în materie de defăimare este foarte clară : « trebuie să se evite descurajarea cetățenilor de a se pronunța asupra problemelor de interes general de teama sancțiunilor penale sau a altor pedepse » (*Barfod*, 22 februarie 1989, §29). Prin urmare, Curtea a subliniat că poziția dominantă pe care o ocupă Guvernul cere să se dea dovadă de reținere în utilizarea căii penale, mai ales atunci când există alte mijloace de a răspunde atacurilor și criticilor nejustificate venite din partea adversarilor săi (a se vedea, de exemplu, *Karatas*, 9 iulie 2002, §37). Curtea verifică în mod scrupulos pedepsele prevăzute de către legislațiile naționale : « natura și asprimea pedepselor reprezintă elemente de luat în seamă atunci când se pune în balanță proportionalitatea ingerinței » (*E.K.*, 7 februarie 2002, §81). Se procedează în acest fel *a fortiori* atunci când este vorba de pedepse cu închisoare (de exemplu *Okçuoglu*, 8 iulie 1999). Suspendarea unei pedepse care s-ar aplica dacă un delict de intenție ar fi comis în răstimp de trei ani de la pronunțarea acesteia constituie de asemenea o încălcare a articolului 10, deoarece o astfel de suspendare condițională limitează considerabil aptitudinea jurnalistului de a expune în mod public teze care își au locul în dezbaterea publică (*Sener*, 18 iulie 2000, §46).

14. La fel se petrec lucrurile și în cazul condamnărilor la despăgubiri și dobânzi grele în cadrul defăimărilor civile (1,5 milioane de lire sterline, *Tolstoi Miloslavsky*, 13 iulie 1995, §51; amendă echivalând cu 25 de salarii lunare, *Marônek*). *Mutatis mutandis*, concluzia Curții ar fi probabil identică dacă ar fi chemată să se pronunțe în chestiuni în care despăgubirile și dobânzile ridicate ar fi condus la prăbușirea ziarului. Curtea a recunoscut, de asemenea, uneori, că ceea ce contează nu este suma modestă a amenzii, ci faptul însuși al condamnării (*Jersild*, 23 septembrie 1994, §35; *Lopes Gomes da Silva*, §36; pentru încălcarea articolului 10 prin obligarea ziarului de a nu mai folosi expresia litigioasă, *Unabhängige Initiative Informationsvielfalt*, 26 februarie 2002, §48).

15. In ce privește acțiunile pentru defăimare îndreptate împotriva ziariștilor, Curtea a reamintit principiile de independență și de imparțialitate ale unui tribunal, precum și principiul egalității armelor în lumina articolului 6 al CEDO. Astfel, ea a recunoscut că prezența unui judecător militar justifica temerile jurnalistului în sensul că jurisdicția în cauză ar fi putut să se lase ghidată în mod ilegal de considerații străine naturii cauzei ei (*Sürek* nr. 2, 8 iulie 1999, §53). De asemenea, refuzul jurisdicțiilor interne de a atașa la dosar unele piese solicitate de către jurnaliști sau de a audia martorii desemnați de către aceștia i-a

plasat pe cei din urmă într-o situație de dezavantaj net în raport cu partea adversă și a reprezentat o nesocotire a principiului egalității armelor (*De Haes și Gijssels*, 24 februarie 1997, §§50 et 58).

16. Pe de altă parte, Curtea a considerat că măsurile de sechestrare sau de confiscare a materialului presei scrise constituie ingerințe disproporționate în domeniul libertății de exprimare (pentru un act de încălcare a articolului 10 § 2 din cauza confiscării a trei numere consecutive dintr-o revistă bimensuală, a se vedea *Öztürk*, 15 octombrie 2002). Admițând că articolul 10 nu interzice *a priori* unele restricții prealabile publicării, fiind vorba de condițiile înregistrării presei scrise, Curtea a subliniat totuși că pericolele inerente sunt atât de mari încât impun cea mai înaltă vigilență. Astfel, dacă Curtea recunoaște că un sistem jurisdicțional de înregistrare oferă garanții importante pentru libertatea presei, ea reclamă în schimb ca legea aplicabilă să fie formulată cu suficientă precizie (*Gaweda*, 14 martie 2002, §§35 și 47-48).

II. RESTRICTII ALE ACCESULUI LA INFORMATIILE OFICIALE : Utilizarea legilor asupra secretului de Stat și a legilor asemănătoare pentru protejarea Statului și a autorităților sale împotriva publicării informațiilor sensibile

17. Dacă Curtea a recunoscut că libertatea de a primi informații, menționată la §2 al articolului 10 al Convenției, interzice cu strictețe unui guvern de a se opune ca cineva să primească informații pe care alții le aspiră ori pot consimți să i le furnizeze (*Leander*, 26 martie 1987, §74), ea nu a considerat, însă, că libertatea menționată ar trebui înțeleasă ca impunând unui Stat obligații pozitive de colectare și de difuzare, *motu proprio*, de informații (*Guerra*, 19 februarie 1998, §53). Cu toate acestea, Curtea a considerat că nedivulgarea de către Stat a unor informații privitoare la vătămări grave ale mediului înconjurător constituie o neglijare a obligației sale pozitive de a garanta respectul vieții private și familiale așa cum este consacrată prin articolul 8 al CEDO (*Guerra*, §60; a se vedea și Recomandarea (2002) 2 privind accesul la documentele publice, în care Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei subliniază că Statele membre trebuie să depună cele mai mari eforturi pentru a asigura accesul publicului la informațiile cuprinse în documentele publice, sub rezerva protejării altor drepturi și interese legitime).

18. Nedivulgarea de informații confidentiale face parte din datoriile și responsabilitățile jurnaliștilor. Cu toate acestea, Curtea a subliniat că legile naționale care interzic divulgarea de informații sensibile trebuie să aplice criterii stricte, mai ales atunci când este vorba de restricții privind libertatea presei în legătură cu chestiuni de interes public major. În același timp, ea a admis caracterul grav al unor asemenea interdicții – chiar temporare – în cazul unui bun atât de efemer cum este informația (*Observer et Guardian*, §§63-64). Curtea a recunoscut că serviciul securității interioare trebuie să se bucure de cea mai înaltă protecție atunci când este vorba de divulgarea informațiilor privind activitățile sale, dar ea a estimat că această necesitate încetează să existe atunci când asemenea informații au fost deja făcute publice ori și-au pierdut caracterul confidențial (*Vereniging Weekblad Bluf!*, 9 februarie 1995, §§40 et 44; a se vedea și *Sürek* (n°2), în care Curtea a considerat că interdicția de a divulga identitatea funcționarilor participanți la lupta împotriva terorismului nu era necesară din moment ce unele informații care îi priveau erau deja de notorietate publică ; în legătură cu o concluzie identică privind condamnarea a doi jurnaliști pentru sustragerea de fotocopii ale declarației de impozite ca urmare a publicării unui articol asupra salariului directorului general al unei mari societăți din industria automobilului, a se vedea hotărârea *Fressoz et Roire*).

III. GARANTIILE ÎMPOTRIVA DIVULGĂRII OBLIGATORII A SURSELOR JURNALISTILOR

19. Într-un proces în care un jurnalist a fost obiectul unei sentințe de divulgare a surselor, ca urmare a publicării de informații în legătură cu problemele de gestiune dintr-o societate de programe informatice

(însoțită de amendă din cauza refuzului de a se supune), Curtea a precizat că « protejarea surselor jurnaliștilor reprezintă una dintre pietrele de temelie ale libertății presei » și că « limitările impuse confidențialității surselor reclamă din partea Curții examinarea cea mai scrupuloasă ». Astfel, Curtea a afirmat că, ținând seama de efectul negativ pe care o sentință de divulgare îl are asupra exercițiului libertății presei, o astfel de măsură nu se justifică decât printr-un imperativ preponderent de interes public (*Goodwin*, 27 martie 1996, §§39-40). Aceste principii au fost reluate și dezvoltate în Recomandarea Comitetului de Miniștri (2000) 7 asupra dreptului jurnaliștilor de a nu revela sursele lor de informare și principiile de bază care se găsesc în anexă (a se vedea mai ales principiul 3 relativ la limitele dreptului la nedivulgare care cuprinde jurisprudența Curții).

IV. ALTE CONSIDERATII PRIVIND LIBERTATEA DE EXPRIMARE A JURNALISTILOR SI A MEDIILOR DE INFORMARE

A. Independența mediilor de informare față de autoritățile publice

20. In Recomandarea sa 1506 (2001) asupra libertății de exprimare și de informare în *mass-media* din Europa, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei subliniază că « existența mediilor libere și independente reprezintă un indicator esențial în ce privește maturitatea democratică a unei societăți » (§1; a se vedea, de asemenea, Recomandarea 1147 (1991) a Adunării Parlamentare privind responsabilitatea parlamentelor în materie de reformă democratică a radiodifuziunii și Recomandarea (94) 13 a Comitetului de Miniștri asupra măsurilor vizând promovarea transparenței în mediile de informare). In Recomandarea (96) 10 privind garantarea independenței serviciului public al radiodifuziunii, Comitetul de Miniștri invită Statele membre să includă în legislația lor națională dispoziții care să garanteze independența organismelor de radiodifuziune conform liniilor directoare ce figurează în anexă (a se vedea mai ales linia directoare II care stipulează că organele de gestiune nu trebuie să constituie obiectul ingerințelor politice sau de altă natură, precum și linia directoare V relativă la finanțarea organismelor de radiodifuziune ; a se vedea, în același sens, măsurile vizând promovarea pluralismului în mediile de informare cuprinse în Recomandarea Comitetului de Miniștri (99) 1). Pe de altă parte, Adunarea Parlamentară (Recomandarea 1506 (2001), §10) recunoaște că necesitatea de a instaura o autoritate de reglementare a sectorului radiodifuziunii cu adevărat independentă reprezintă o încercare serioasă (a se vedea în acest sens liniile directoare ale Recomandării Comitetului de Miniștri (2000) 23 privind independența și funcțiile autorităților de reglementare a sectorului radiodifuziunii).

21. Curtea a afirmat, de asemenea, că « Statul este garantul ultim al pluralismului. Remarca se referă în mod special la mediile de informare audiovizuală, deoarece programele lor sunt adesea difuzate la scară foarte largă » (*Informationsverein Lentia și ceilalți*, 24 noiembrie 1993, §38; a se vedea și *VgT Verein gegen Tierfabriken*, 28 iunie 2001, §73 ; pentru exigența pluralismului în programele televiziunii cu conținut comercial, a se vedea *Demuth*, 5 noiembrie 2002, §43). Contenciosul sectorului radiodifuziunii în fața Curții se încadrează în dispozițiile articolului 10 §1 care « nu împiedică Statele de a supune întreprinderile lor de radiodifuziune, cinema sau televiziune unui regim de autorizații ». Chiar dacă Curtea a estimat că refuzul de a acorda o licență de exploatare a rețelelor de cablu și de redifuzare a emisiunilor nu contravine articolului 10 al Convenției, ea a ținut totuși seama de natura interdicției care « nu constituia o formă de cenzură îndreptată împotriva conținutului sau a orientării programelor în cauză » (*Groppera Radio AG și ceilalți*, 28 martie 1990, §73). Solicitată să judece un proces în legătură cu monopolul statal de acordare a licențelor în sectorul radiodifuziunii, Curtea a notat că monopolul public impune restricțiile cele mai serioase în domeniul libertății de exprimare. Strictețea acestor măsuri nu se poate justifica decât în cazuri de imperioasă necesitate. Ea a scos astfel în evidență existența unor soluții echivalente și mai puțin constrângătoare cum ar fi practica anumitor țări de a însoți licențele de funcționare de carnetele de sarcini cu

conținut modulabil, sau de a prevedea modalități de participare privată la activitatea institutului național. Curtea s-a referit, de asemenea, la practica mai multor State europene, în care coexistența posturilor publice și a celor private este organizată după modalități variabile și este însoțită de măsuri care să prevină pozițiile unui monopol privat (*Informationsverein Lentia*, §§39-42). De altfel, într-un proces privind refuzul difuzării unei publicități cu caracter politic, Curtea a recunoscut justetea motivelor avansate de către autoritățile naționale în vederea justificării refuzului acestui tip de publicitate în mediile audiovizuale și anume protejarea opiniei publice de presiunile grupurilor financiare influente, asigurarea egalității între diferitele forțe sociale și garantarea independenței difuzorilor față de sponsorii puternici (*VgT Verein gegen Tierfabriken*, §§72-73; cu toate acestea, în procesul în speță, dată fiind lipsa unor motive pertinente și suficiente care să justifice interdicția, Curtea a conchis că este totuși vorba de încălcarea articolului 10).

B. Dificultăți juridice și practice impuse activității jurnalistice de către autoritățile publice

22. În afara restricțiilor menționate, jurnaliștii pot fi supuși unui larg evantai de amenințări sau chiar de agresiuni. Recomandarea Adunării Parlamentare 1506 (2001), § 7 prezintă o enumerare a prejudiciilor la adresa activității jurnalistice. Într-un proces în care ziariștii unui cotidian național făcuseră obiectul unor dispariții, arestări, tratamente inumane, amenințări de trimitere în judecată, Curtea a afirmat că exercițiul real și eficace al libertății de exprimare poate să reclame unele măsuri pozitive de protecție din partea Statului. În situația dată, absența măsurilor eficace de anchetă asupra unor acte ilegale însoțite de violență, și de protecție împotriva acestor acte reprezenta o încălcare a articolului 10 (*Özgür Gündem*, § 43-46). A se vedea și Recomandarea (96) 4 a Comitetului de Miniștri privind protecția jurnaliștilor în situațiile de conflict și de tensiune și principiile de bază cuprinse în anexă (a se vedea mai ales principiul I relativ la măsurile de prevenire, și capitolul B consacrat drepturilor și condițiilor de muncă ale jurnaliștilor).

Bibliografie selectivă:

1. Deciziile Curții Europene a Drepturilor Omului pot fi consultate pe site-ul : <http://www.echr.coe.int>. A se vedea, pentru o imagine exhaustivă a jurisprudenței Curții, *La liberté d'expression en Europe. La jurisprudence relative à l'article 10 de la Convention européenne des droits de l'homme (Libertatea de exprimare în Europa. Jurisprudența privind articolul 10 al Convenției europene a drepturilor omului*. Dosare asupra drepturilor omului nr. 18 (Revizuit), Consiliul European, ediția 2001; pentru toate traducerile disponibile ale acestui document, a se consulta site-ul Diviziunii Media al Consiliului European (<http://www.coe.int/media>). A se vedea, de asemenea, Monica Macovei, *Freedom of expression*, Human Rights Handbooks, nr. 2, Consiliul European, 2001 (engleză, rusă).

A se consulta, de asemenea, sumarele deciziilor importante pe site-ul internet al ONG-urilor specializate în domeniul mediilor de informare, în special pe al Articolului 19 (<http://www.article19.org>, The virtual freedom of expression handbook) și pe al Institutului din Moscova pentru politica și legislația privind mediile de informare (<http://www.medialaw.ru>).

Pentru publicațiile specializate în temele tratate mai sus, a se consulta cu prioritate site-urile Internet ale Institutului European al Mediilor de Informare (<http://www.eim.de>) și al Centrului European de Jurnalism (<http://www.ejc.nl>).

2. Pentru o prezentare sumară a principalelor texte ale Consiliului European în materie, a se consulta site-ul Diviziunii Media (<http://www.coe.int/media>). Este de asemenea disponibilă o listă a tuturor limbilor neoficiale în care aceste texte sunt traduse.

